

remtették. És emberek szüntethetik meg. És abszurd az egész, mert e pokolból ki-
törni alig van remény.

A kötet záró, harmadik szakasza Karádi Nóra színházi fotóinak sorozata. A fotó – ha elkészültének idejét tekintjük – a pillanat műfaja, ezek a színházi felvételek viszont mindig tér-idő-létezés sűrűsödésének tekinthetők, képesek sorsokat, jellemeket, akár egész jeleneteket, felvonásokat megragadni és a nézőben később felidézni. El kell ismernünk, a színházi fotózás „alkalmazott művészet”, része a produkciók utóéletének, dokumentációjának. Karádi Nóra viszont saját művészi döntéseit, választásait, értékhangsúlyait is következetesen érvényesíti, kompozíció egyszerre őriznek és teremtenek valamit, aminek természetesen a színház az ihlető közege. Fekete-fehérben még jobban érvényesül a fények, formák, testek, arcvonások rendkívül komplex összjátéka. Néhány példát kiemelve: A töprengő Coriolanus, a mögötte álló kisfiú, egy dinamikus cselekményű, feszes, zaklatott darab csendes pillanatában. Amikor a színész egyszerre a szerep éltetője és – a fotón – a szereplő ábrázolatja, már-már

önállóan is értelmezhető „szobra”. A kép egyszerre állítja meg és engedi folyni az időt, s közben a cselekmény, a jellem szavakkal nem is mindig ábrázolható rétegeihez enged hozzáférést. A fotók másik típusa egy kicsit az ókori színházi maszkokra emlékeztetően örökít meg arckifejezéseket. Erős gesztusokat, önmaguk jelzésévé sűrűsödő állapotokat, jellemfestő mimikát láthatunk ezeken a képeken, mint például az *Emília Galotti* zaklatott hercegének ábrázolásán, vagy a *Túl zújos magány* Hantájának mondat közepén elkapott portréjában.

Karádi Zsolt könyve – ahogy ezt a záró fotósorozat is élénken idézi – összművészetként tárgyalja a színházat, eleven világként, mely a néző jelenének összes örömeivel és fájdalmaival szembesít bennünket. Szakértelemmel, mégis élvezetes magyarázatokkal hozza közelebb azt, ami eleve a miénk: színpadra álmódott életünket.

KARÁDI ZSOLT: „*Az ég nem emberséges*”. Színházi tanulmányok, kritikák. Nyíregyháza, 2016. Feliciter, 203 p.

GERLICZKI ANDRÁS

A reformáció lényege

Gaál Botond professzor új könyvéről

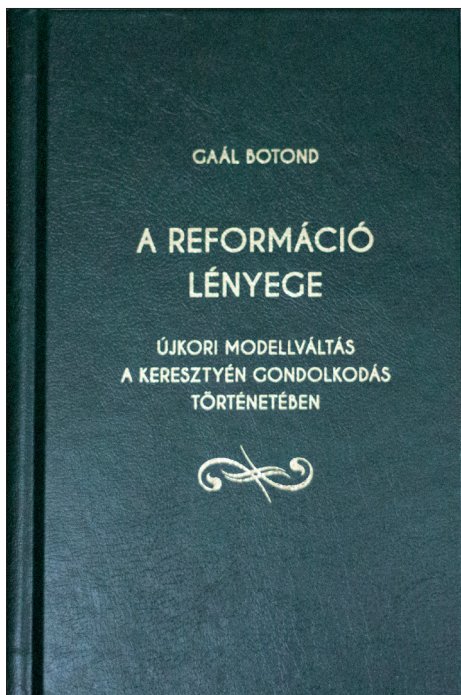
Rendületlenül hiszek abban, hogy a szép hordozza magában a jót, amaz pedig az igazság lényegét. Már csak ezért is komoly érdeklődéssel vettem kezembe Gaál Botond professzor könyvét, amelyet a reformáció 500. évfordulója alkalmából jelentetett meg a Debrecen-Nagytemplomi Református Egyházközség. A gyönyörű

kötésben közreadott kisméretű mű fedlapján arany betűkkel csillog a cím, amely oly sokat ígér! Tömörséget, laikus számára is könnyű áttekinthetőséget, múltbéli homály tisztulását, jövőbeni remények felragyogását. *A reformáció lényege*. Ha még az alcím üzenetét is szemügyre vesszük – Újkori modellváltás a keresztyén gon-

dolzkodás történetében –, akkor biztosak lehetünk abban, hogy komoly szellemi élményben lesz részünk. Érdemes elmerülnünk az olvasásában.

Az egzakt tudományokban is jártas professzor már a bevezető sorokban olyan látásmódra hívja fel mindnyájunk figyelmét, amellyel a reformációt tanulmányozni érdemes: a részelemek vizsgálata helyett az egészből, a teljesből kiindulva érkezni a megértéshez. Igaz, nekem, történelemmel foglalkozó érdeklődőnek meglepő, hogy a társadalmi aspektusok helyett a lelki-szellemi változás történelemformáló szerepét hangsúlyozza, de az bizonyos, ez a megközelítés valóban kézenfekvő, főleg olyan gondolkodó számára, aki nem materiális alapon áll. Ráadásul leszámol a reformációt „hit-újításként” értelmező megállapítással, mondván, szó sincs arról, hogy az eredeti krisztusi evangélium lényege bármiben is megváltozott volna.

A reformáció lényegének megértéséhez két utat javasol az olvasónak, s ezeken maga fogja kezét, vezetni végig őt. Ahogy írja: „Egyrészt a jelen felől visszafelé nézve vesszük számba az értékelő megállapításokat, másrészt a keresztyén kultúra kezdetétől a történelemben előre haladva keressük és figyeljük az oda vezető kultúrtörténeti szálakat.” Később elindulunk vele a görög tudományos előzményektől, haladunk Ptolemaiosztól Kopernikuszig, aztán „tovább”, Augustinustól Aquinói Tamásig... megismerkedünk Erasmus és a humanista tudósok álláspontjával, még a korabeli matematikai gondolkodás meghatározó alapjaival is, de mielőtt a már ismert reformátorok munkásságának bemutatásához érne, nagyon fontos megállapítást tesz: „... a keresztyénség tehát nem vallásként indult,

hanem eredetét tekintve a megváltásban hívók Krisztus-követő ember magatartása volt, egy életforma és létszemlélet.” Ezt a kiindulási tételt érdemes alaposan megjegyezni, mint ahogyan azt is, hogy eleinte a rómaiak is egy kis zsidó szektának vélték a keresztyénséget, és ma is sokak megállapítása szerint az nem más, mint a történelmi folyamatok által kialakított vallási képződmény. Gaál professzor szerint szándéka ellenére, a keresztyénség mégis szükségszerűen vált vallássá, s épült rá bonyolult, hierarchikus intézményrendszer, vagyis jött létre az egyház. Az egyház, amely magára vette a „világi létet”, tanításaival szorosan magához láncolta az embert, és az idők folyamán el is választotta a hívőt Urától! Ez az a nagy felismerés, amely aztán Luther számára is világossá tette, hogy Jézus Krisztusig kell annak visszanyúlnia, aki az igaz Istent akarja megismerni, aki az Atya elé akar

állni igazságban és szentségben. Ahogyan a szerző fogalmaz, ebben az értelemben a reformáció a keresztyén gondolkodásban mint paradigmaváltás értelmezhető.

Persze, aztán a másik úton is elindulunk, s a XXI. század emberének szemével, innen a „tudás” évszázadából is visszanezünk a reformációra. Olyan széles körben elterjedt megállapításokra találhatunk, mint: visszatérési kísérlet az őskeresztyénségi mintákhoz..., vagy az ész felszabadítása a középkori tekintélyek alól..., nyilvánvaló történelmi szükséglet egy olyan korban, amikor a világ kitágulása társadalmi, gazdasági átalakulásokhoz vezet..., az egyén szabadságvágyának megfogalmazása..., a demokrácia diadala..., nemzetben való gondolkodás, a nemzeti nyelvek kibontása, elterjedése...

A teológus professzor ezeknek a megállapításoknak mindegyikét jogosnak, méltányolhatónak tartja, de ezekre, mint következményekre, eredményekre gondol elsősorban. A reformátorok viszont lelki-szellemi munkálkodással, biblikus alapon más következtetésre jutnak: „... a hívő léleknek immár személyesen és az egyház közbeiktatása nélkül is közvetlen kapcsolata lehet Istennel.” A magamfajta persze ilyenkor – látva az azóta eltelt századok szörnyűségeit – felteszi a kérdést: Vajon a reformátorokon kívül hányan döbbennek arra rá, hogy ez a személyes találkozás Istennel milyen következményekkel jár, mekkora felelősséget rak az egyes ember vállára? Nagyon nagyot, de ezzel az ember az élethez való bátorságát kapta vissza az újkor kezdetén!

A könyv harmadik részében a szerző tételesen sorra veszi azt a négy területet,

amelyet a reformáció érintett, jelesül a keresztyén tanokat, az istentiszteleti életet, az egyházszerkezetet és a közéletet. Az olvasó fontos és alapvető kérdésekkel találkozhat, és érdekes művelődéstörténeti „kalandozáson” vehet részt.

A mű negyedik fejezete akár önállóan is megállja a helyét, amolyan könyv a könyvben. Címe szerint „A debreceni reformátorok szemléletformáló szerepe a magyar kultúrában”, a reformáció magyarországi irányzatával, eredményeivel foglalkozik, tartalmát illetően azonban az előző fejezetek tömör összefoglalásának, az alapvető gondolatok kifejtésének alapjáról vizsgálódik abban a magyar szellemi tudományos világban, amely újjá teremtette magyar hazánkat, s amely kétség kívül ma is imponáló, keblet melengető minden magyar számára.

Dr. Gaál Botond könyvét szép fotómelléklet zárja, amelyet lapozgatva egy mátészalkai református, lokálpatrióta történelemtanár szíve nagyot dobban, amikor megpillantja szülővárosának szép terecskáját, ahol Bíró Lajos impozáns, méltóságteljes Kálvin-szobra áll.

A kettő, a kis könyv és a nagy szobor – külön-külön, s akár együtt is – tartást adhat nekünk, figyelmeztethet arra: milyen nagy horderejű dolog az, hogy bármikor közvetlenül beszélhetünk Istennel, bármikor láthatjuk őt! Elég csak valamelyik embertársunkra pillantani.

GAÁL BOTOND: A reformáció lényege. Újkori modellváltás a keresztyén gondolkodás történetében. Debrecen, 2017. Karakter 1517 Könyvesbolt, 156 p.

PÉNZES OTTÓ

E számunk szerzői:

- BAKAJSZA ANDRÁS – ny. középiskolai tanár, irodalomtörténész, Fényeslitke
CSABAI LÁSZLÓ – író, Nyíregyháza
GERLICZKI ANDRÁS – középiskolai tanár, irodalomtörténész, Nyíregyháza
HOLMÁR ZOLTÁN – történész, Nyíregyháza
JÁNOSI ZOLTÁN – a Kölcsey Társaság elnöke, irodalomtörténész,
főszerkesztő, Budapest–Nyírtelek
KARAP ZOLTÁN – esztéta, Nyíregyháza
KORMÁNY GYULA – földrajztudós, egyetemi tanár, Nyíregyháza
LIPTHAY ENDRE – történész, Budapest
MARIK SÁNDOR – újságíró, Budapest
PÉNZES OTTÓ – tanár, Mátészalka
RÉVAY VALÉRIA – nyelvész, ny. egyetemi docens, Nyíregyháza
SÁNDOR L. ISTVÁN – színháztörténész, kritikus, főszerkesztő, Budapest
SZABÓ GÉZA – történész, ny. főiskolai főtítká, Nyíregyháza
SZILÁGYI LÁSZLÓ – történész, középiskolai tanár, Nyíregyháza
TALLIÁN MARIANNA – színművész, Budapest
TOMASOVSKAI ANITA – könyvtárigazgató, Nyíregyháza
VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ – költő, író, főszerkesztő, ny. főiskolai tanár, Mezővári

500 Ft

FEHÉRGYARMAT – HŐSI EMLÉKMŰ
(FELÚJÍTÁS UTÁN)

nka
Nemzeti Kulturális Alap